

Jakub Olchowski

Ukraina i Wielka Brytania – sojusz oparty na wspólnocie interesów

Kluczową przesłanką, uzasadniającą dążenie do zapowiadanego utworzenia polsko-ukraińsko-brytyjskiego porozumienia w zakresie bezpieczeństwa, jest zbliżone stanowisko trzech państw wobec działań Rosji. Wielką Brytanię i Ukrainę łączy także wspólnota interesów i wieloletnia współpraca w zakresie obronności. Ukraina, niepewna perspektywy członkostwa w NATO i UE, umacnia swoją pozycję międzynarodową poprzez tworzenie sieci formatów współpracy. „Pobexitowa” Wielka Brytania ma ambicje odgrywania istotniejszej roli w stosunkach międzynarodowych i angażuje się na wielu kierunkach, w tym na wschodniej flance NATO. Dostrzega też rosnące znaczenie Morza Czarnego, a wspierając Ukrainę, realizuje jednocześnie własne interesy.

Sojusz. Sojusz Wielkiej Brytanii, Ukrainy i Polski nie powinien być przyjmowany z zaskoczeniem. Powołanie tego formatu może mieć istotne znaczenie polityczne, także z punktu widzenia Polski i w kontekście jej pozycji międzynarodowej, ale przede wszystkim jest konsekwencją rozwijającej się od 2014 r. brytyjsko-ukraińskiej współpracy w zakresie bezpieczeństwa. Rozwój tej współpracy determinowany jest zagrożeniem ze strony Rosji (co dostarczyło też kluczowej platformy do porozumienia z Polską), ale i kształtem oraz priorytetami polityki bezpieczeństwa obu państw.

Współpracę brytyjsko-ukraińską zintensyfikowano w ciągu kilku ostatnich lat, niemniej Wielka Brytania angażuje się na północnej i wschodniej flance NATO oraz wspiera militarnie Ukrainę od 2014 r. Od tamtej pory podpisano też szereg dokumentów, dotyczących szeroko rozumianej współpracy obronnej. Szczególne znaczenie ma tu udział Brytyjczyków w szkoleniu sił zbrojnych Ukrainy oraz ich zaangażowanie w rozbudowę i modernizację ukraińskiej marynarki wojennej. Wielka Brytania przyznała Ukrainie kredyt w wysokości niemal 1,3 mld funtów na pozyskanie oraz budowę okrętów wojennych. Współpraca ta ma także wymiar technologiczny – część okrętów zostanie wybudowana w ukraińskich stocznicach. Tym samym Wielka Brytania stała się najważniejszym „morskim” partnerem Ukrainy. Od stycznia 2021 r. funkcjonuje ukraińsko-brytyjska strefa wolnego handlu – w oparciu o wcześniej negocjowaną umowę o współpracy i partnerstwie strategicznym – w związku z czym powołano wspólne instytucje ds. handlu i bezpieczeństwa. Kiedy natomiast w styczniu 2022 r. Wielka Brytania zaczęła dostarczać Ukrainie broń, na szeroką skalę i nie utrzymując tego w tajemnicy, ułatwiło to podobne działania ze strony innych państw. Wreszcie, Boris Johnson 1 lutego złożył wizytę w Kijowie, co zostało na Ukrainie odebrane jako ważny sygnał wzmocnienia brytyjsko-ukraińskiego sojuszu strategicznego.

Polityka bezpieczeństwa Wielkiej Brytanii. Po wyjściu z Unii Europejskiej nie zmniejszyło się brytyjskie zainteresowanie bezpieczeństwem europejskim. Jednocześnie Wielka Brytania podjęła działania w celu zaznaczenia własnej obecności i podmiotowości poza UE (wedle słów ambasadora Ukrainy w Londynie, Wadyma Prystajki, nastąpił powrót „globalnej Wielkiej Brytanii”), dążąc do dalszego zacieśniania sojuszniczych relacji ze Stanami Zjednoczonymi i odgrywania roli najważniejszego, po USA, członka NATO. Wielka Brytania ma być obecna nie tylko w obszarze euroatlantyckim, ale także indopacyficznym oraz w Afryce i na Bliskim Wschodzie. Jednym z zasadniczych instrumentów wpływu i projekcji statusu Wielkiej Brytanii ma być ponownie, jak przez wieki, Royal Navy (co *notabene* doprowadziło do ograniczenia budżetu sił lądowych). Za największe globalne wyzwanie w dziedzinie bezpieczeństwa Brytyjczycy uważają wzrost potęgi Chin. W tym kontekście nieprzypadkowy był rejs lotniskowca HMS „Queen Elizabeth” (w połowie 2021 r.) na Morze Południowochińskie, połączony z wizytą w Korei Południowej oraz ćwiczeniami z okrętami indyjskimi i japońskimi – te trzy państwa to kluczowi sojusznicy Zachodu w regionie Indo-Pacyfiku. Ponadto we wrześniu 2021 r. Australia, Wielka Brytania i USA zawarły trójstronny sojusz – AUKUS – którego strategicznym celem jest ograniczenie możliwości działania

Chin (Australia pozyska okręty podwodne z napędem nuklearnym). Nie było to zaskoczeniem – AUKUS to element wzmocnienia więzi między państwami, które ściśle współpracują i które są sobie z wielu względów bliskie.

Wielka Brytania dostrzega też jednak i docenia rosnące znaczenie Morza Czarnego. Stąd liczne dotychczasowe inicjatywy wsparcia dla Ukrainy – szczególnie że w odniesieniu do obszaru euroatlantyckiego za najważniejsze zagrożenie Brytyjczycy uważają politykę Rosji. Współpracując z Ukrainą, Wielka Brytania zabezpiecza jednocześnie własne interesy geopolityczne i gospodarcze, także na płaszczyźnie militarnej. Stąd też inwestycje w ukraiński przemysł, szkolenie ukraińskich żołnierzy i wspólne ćwiczenia wojskowe, a także rosnąca obecność brytyjskiej floty na Morzu Czarnym, budząca narastające niezadowolenie Rosji.

Ukraińska strategia „małych sojuszy”. Ukraina ma świadomość, że perspektywa uzyskania członkostwa w UE i NATO jest nieokreślona i odległa – jeśli w ogóle realna. W związku z tym prowadzi politykę tworzenia, instytucjonalizowania i zacieśniania różnych form współpracy, przede wszystkim regionalnej – nie jako alternatywę dla UE i NATO, ale jako uzupełnienie współpracy z tymi instytucjami. Pod koniec 2020 r. zainicjowano ukraińsko-turecką współpracę w ramach tzw. „Kwadrygi” (2+2, na szczepku ministrów spraw zagranicznych i obrony), w 2021 r. powołano Trójkąt Lubelski i Trio Stowarzyszone, a także Platformę Krymską – w każdym z tych formatów Ukraina stara się odgrywać istotną rolę, współpracuje także z Inicjatywą Trójmorza. Na poziomie strategicznym koresponduje to z założeniami strategii bezpieczeństwa narodowego, zakładającymi m.in. zacieśnianie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa nie tylko w formule NATO (a wśród partnerów strategicznych wymienia się właśnie m.in. Turcję, Litwę, Polskę i Wielką Brytanię). Na poziomie taktycznym Ukraina dąży do stworzenia szerokiej, formalnej lub nieformalnej, „koalicji antyputinowskiej”, która byłaby w stanie udzielić skoordynowanej i realnej pomocy Ukrainie. Dodatkowo, co wyraźnie podkreślił m.in. ambasador Andrij Deszczyca, chodzi o to, by Ukraina była bardziej aktywna i dostrzegana na arenie międzynarodowej oraz lepiej reprezentowana przez partnerów w strukturach zachodnich. Co również istotne, współpraca w zakresie bezpieczeństwa nie ogranicza się jedynie do wymiaru militarnego, ale dotyczy także handlu, energetyki i przestrzeni informacyjnej. Koncepcję powołania sojuszu z Wielką Brytanią i Polską poparła na Ukrainie większość społeczeństwa oraz ugrupowań politycznych (także opozycyjnych).

Wnioski:

- Na poziomie środowiska międzynarodowego zauważalne jest gęstnienie sieci porozumień w zakresie bezpieczeństwa, mających stanowić czynnik odstraszenia i budowania równowagi sił (świadczy to także o przyspieszających przekształceniach środowiska bezpieczeństwa).
- Współpraca w zakresie bezpieczeństwa koncentruje się obecnie nie tylko na płaszczyźnie militarnej, ale związana jest także z czynnikiem technologicznym (cyberbezpieczeństwo, sztuczna inteligencja), informacyjnym, energetycznym, zapewnianiem ciągłości łańcuchów dostaw itp. – koresponduje to z koncepcją bezpieczeństwa wielowymiarowego (wszechstronnego).
- Dla Ukrainy sojusz z Wielką Brytanią i Polską jest elementem szerszej strategii budowania więzi międzynarodowych, mimo świadomości, że tego rodzaju porozumienia nie są alternatywą dla klasycznych sojuszy militarnych ani tym bardziej dla systemu obrony zbiorowej.
- Wielka Brytania demonstruje ambicje, by odgrywać istotniejszą rolę w stosunkach międzynarodowych, jednak mając świadomość własnych ograniczeń, poszukuje nowych obszarów aktywności, np. na północnej i wschodniej flance NATO.
- Rośnie znaczenie Morza Czarnego jako obszaru ścierania się wielu interesów różnych podmiotów i pola konfrontacji między nimi.
- Z punktu widzenia Polski sojusz z Ukrainą i Wielką Brytanią może się przyczynić do wzmocnienia pozycji międzynarodowej (także w relacjach z UE) – o ile porozumienie to zostanie wypełnione treścią, tj. zyska

faktyczną podmiotowość i znaczenie (np. AUKUS już wpłynął na układ sił na Pacyfiku dzięki realnemu wzmocnieniu potencjału odstraszenia Australii).

- Rosja najprawdopodobniej uzna to porozumienie za kolejny przejaw „ekspansji Zachodu” i kolejne zagrożenie dla swojego bezpieczeństwa – takiej też należy oczekiwać retoryki ze strony Rosji.